

Kentsel Kamusal Mekanların Kullanılabilirliği Üzerine Bir Araştırma: Aydın-Tataristan Bugulma Parkı, Türkiye

Seray KASAP¹, Barış KARA^{*2}

¹ Aydın Adnan Menderes Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Peyzaj Mimarlığı Anabilim Dalı, Aydın

² Aydın Adnan Menderes Üniversitesi Ziraat Fakültesi Peyzaj Mimarlığı Bölümü, Aydın

Öz: Parklar barındırdıkları bitki örtüsü ile kent ekosistemine, sundukları rekreasyonel olanaklarla da kentlilerin fiziksel ve sosyal gelişimlerine katkı sağlamaktadır. Kent parkları ise kentlerin doğal ve kültürel özelliklerini yansıtan, aktif ve pasif rekreasyon olanaklarına sahip alanlardır. Araştırmada Aydın ili, Efeler ilçesinde bulunan Tataristan Bugulma Parkı için kullanıcı görüşleri alınmış, değerlendirilmiş ve elde edilen bulgulara göre park için öneriler getirilmiştir. Bu amaçla, araştırma konusu ile ilgili literatür, alanda çekilen fotoğraflar, gözlem ve anket formları ile bilgisayar yazılımı kullanılmıştır. Tataristan Bugulma Parkı farklı yaş gruplarının kullanımına uygunluğu, zamana ve mevsime bağlı kullanılabilirlik durumu, kullanım amacı, aktivitelerin, tesislerin ve donatı elemanlarının yeterliliği, engellilerin kullanımı, bitkilendirme, bakım, güvenlik, erişilebilirlik ve kullanıcı memnuniyeti yönlerinden incelenmiştir.

Anket sonuçlarına ve gözlemlere göre, Tataristan Bugulma Parkına erişimin kolay olduğu, parkın kullanıcıların toplanabilmelerine ve sosyalleşmelerine imkân tanıdığı ve genel olarak kullanıcılar tarafından beğenildiği ortaya çıkmıştır. Parkta engelli kullanıcılara yönelik düzenlemelerin bulunmadığı ve parkın güvenli olmadığı tespit edilmiştir. Dinlenme alanları ve donatı elemanları yeterlidir ancak aktiviteler ve tesisler yeterli değildir. Kent merkezinde yer alan ve yoğun olarak kullanılan Tataristan Bugulma Parkında farklı gruplardan kullanıcıların ihtiyaçlarını karşılayan aktiviteler ve tesisler oluşturulmalı ve park tasarımlarında engelli kullanıcılara yönelik önerilere de yer verilmelidir. Ayrıca, kullanımlarını artırmak için mevcut parkların bakımı daha sık yapılmalıdır.

Anahtar Kelimeler: kamusal alan, kentsel açık-yeşil alan, kent parkı, Efeler, Aydın

Research on Usability of Urban Public Spaces: Aydın-Tatarstan Bugulma Park, Turkey

Abstract: Parks contribute to the urban ecosystem with the vegetation they host and the physical and social development of the citizens with the recreational facilities they offer. Urban parks are areas that show the natural and cultural characteristics of cities that have active and passive recreation opportunities. In the research, user opinions were received for Tatarstan Bugulma Park in Efeler district of Aydın Province, evaluated, and suggestions were made for the park based on the findings. For this purpose, literature related to the study, photographs taken in the field observation, observation and questionnaire forms and computer software were used. Tatarstan Bugulma Park has been examined in terms of suitability for different age groups, usability depending on time and season, purpose of use, adequacy of activities, facilities and amenities, use of disabled people, planting, maintenance, safety, accessibility and user satisfaction.

According to the survey results and observations, it was showed that easy to access Tatarstan Bugulma Park; the park allows users to gather and socialise and is liked by the users. It was determined that there are no regulations for disabled users in the park and the park is not safe. Resting areas and equipment were enough, but activities and amenities were not. Activities and facilities that meet the needs of users from distinct groups in Tatarstan Bugulma Park that is located in the city center and used extensively should be created and recommendations for disabled users should be included in the park designs. In addition, maintenance of the existing parks should be done more frequently to increase their use.

Keywords: public space, urban open-green space, urban park, Efeler, Aydın

GİRİŞ

Kent nüfusunun hızlı artışı, sosyal, ekonomik, politik ve kültürel nedenlerle günümüz kentlerinde, özellikle kent merkezlerinde, yık ve yap eylemi ile birlikte çok katlı yapıların artması, yeni yerleşimlerin ve sanayi alanlarının yoğun bir şekilde eklenmesi, açık-yeşil alanların yatay ve düşey yönde giderek azalmasına yol açmaktadır (Gül ve Küçük, 2001). Böylece, kentlerde çok katlı yapılar arasında yaşayan bireylerin, özellikle psikolojik ve fiziksel sorunlarını tedavi etme yönünde olumlu etki yapan açık-yeşil alanları kentler içerisinde bulabilmeleri giderek zorlaşmaktadır. Kentler içerisinde fiziksel ve sosyal çevre nitelikleri olumsuz

yönde etkilendiğinden bireyler arasındaki etkileşim ve iletişim azalmaktadır (Özdemir, 2013).

Kamusal mekanlar, kent sakinlerinin birbiriyle iletişim kurdukları, çeşitli aktiviteleri gerçekleştirdikleri, kent ve toplum arasındaki yaşamın geçtiği mekanlardır (Bayram, 2007). Kamusal mekanların en önemli işlevi, binaların arasında birden fazla insanın bir arada olması sonucu birbirleriyle iletişim kurup sosyalleşmesini sağlayan ve ortak bir kimlik oluşturan bir sosyal doku yaratmasıdır. Bu doku;

Sorumlu Yazar: bkara@adu.edu.tr

Geliş Tarihi: 27 Nisan 2020

Kabul Tarihi: 4 Eylül 2020

oyun alanları, çocukları, kutlamaları, konuşmaları, toplu etkinlikleri ve pasif iletişimi içermektedir (Gülen, 2006; Karayılmazlar ve Çelikyay, 2018). Toplumun tüm bireylerinin kullanımına açık olan açık-yeşil alanlar ise, bireyin sosyal, fiziksel ve psikolojik durumunu olumlu yönde etkileyen kamusal mekanlardır (Öztürk ve Özdemir, 2013). Bir kamusal mekan olan parklar Polat (2001)'a göre kentlerin rahat, huzur verici, fonksiyonel ve estetik mekanlarıdır.

Parklar ölçülerine, bulundukları aktivite çeşitliliğine, etki alanlarına ve gereksinimlerini karşıladıkları nüfusun büyüklüğüne göre farklı şekilde sınıflandırılmaktadır. Genel olarak büyüklük ve etki alanına göre parklar; bölge parkları, kent parkları, semt parkları, mahalle parkları ve küçük parklar ya da cep parkları olarak sınıflandırılmaktadır (Şişman ve Gültürk, 2014).

Kent parkları, insanların rekreasyonel ihtiyaçlarını karşılayan, dinlendiren, eğlendiren, kişinin sosyalleştiği ve eğitim alabileceği mekânlardır. Bu işlevleri yerine getirebilen kent parkları, bir toplumun gelişmesine büyük katkı sağlamaktadır (Ocak ve Perçin, 2014). Kent parkları doğal ve kültürel özellikleri yönünden en seçkin yerlerde, her yaş grubundan insana, çeşitli aktif ve pasif rekreasyon olanakları ve tesisleri sağlar. Aynı zamanda sağlığa ve eğitime olumlu etkileri olurken, toplumsal yaşamı da düzenlerler (Polat ve Önder, 2004; Karadeniz, 2019).

Kullanıcıların park tercihlerini yalnızca eğitim düzeyleri değil, sosyo-ekonomik seviyeleri de belirlemektedir (Oguz, 2000). Peyzaj tasarım öğelerini tercih nedeni de, öncelikle temel fiziksel, zihinsel ve güvenlik ihtiyaçlarıdır (Zhang ve ark., 2013).

Kent parklarının kullanıcılar tarafından tercih edilmesi için kolay erişilebilir olması, sosyal ve kültürel etkileşime olanak sağlaması, farklı kullanıcı gruplarının gereksinimlerini karşılayacak rekreasyonel aktiviteleri barındırması, yoğun bitki örtüsüne sahip olması (gölge sağlaması), güvenli, temiz, bakımlı olması (Giles-Corti ve ark., 2005; Jim ve Chen, 2006; Adams ve ark., 2008; Griffin ve ark., 2008; Kaczynski ve ark., 2008) ve kullanıcılara çekici gelen birçok tasarım öğesini barındırması gerekmektedir. Kent parkı insanların doğaya olan özlemini gidermesinin yanı sıra, geçmiş ile geleceğin buluştuğu ortak bir kültürel miras olarak da önem kazanmaktadır (Özgir, 2007).

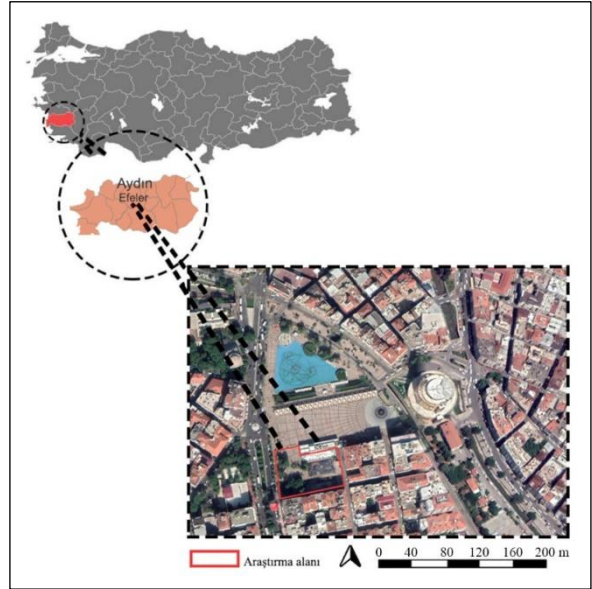
Dinlenme alanları kent parklarının en önemli bileşenlerindedir (Oguz, 2000; Dunnett ve ark., 2002; McCormack ve ark., 2010; Zhang ve ark., 2013). Woolley (2006) oturma birimi sayısının bir mekanın ziyaret sıklığı ile yakından ilişkili olduğunu belirtmiştir.

Kentin içerisindeki açık-yeşil alanların önemli bir bileşeni olan kent parklarının kullanıcılara yönelik incelenmesi ve geliştirilmeleri doğrultusunda önerilerin getirilmesi araştırmanın amacını oluşturmaktadır. Bu çalışmada kent

parklarının kamusal mekan olarak kullanımı ve sahip olması gereken özellikler Tataristan Bugulma Parkı (Aydın) örneğinde incelenmiştir.

MATERYAL VE YÖNTEM

Araştırma alanını Aydın ili, Efeler ilçesi, Güzelhisar mahallesinde yer alan 415.24 m² büyüklükteki Tataristan Bugulma Parkı oluşturmaktadır (Şekil 1). Park, kent merkezindeki Atatürk Kent Meydanının güney sınırında yer almaktadır.

Şekil 1. Araştırma alanının konumu

Araştırma konusu ile ilgili literatür, alanda çekilen fotoğraflar, gözlem ve anket formları ile bilgisayar yazılımı materyal olarak kullanılmıştır. Anket 25 sorudan oluşmaktadır. Ankette parkın değerlendirilmesi dört ana başlık altında yapılmıştır. İlk başlıkta parkın kullanım durumunun belirlenmesine yönelik kullanıcıların parkı kullanım sıklıkları, kullanım zamanları ve kullanım süreleri ile ilgili sorular bulunmaktadır. İkinci ve üçüncü başlıkta parktaki aktivitelerin, tesislerin ve donatıların kullanım amacının ve yeterliliğinin belirlenmesine yönelik kullanıcıların memnuniyet düzeyleri ile ilgili sorular yer almaktadır. Dördüncü başlık parkın sosyal ve genel açıdan değerlendirildiği, kullanıcıların alana yönelik beklentilerini belirlemeye yönelik sorular içermektedir.

Araştırmanın ilk aşamasında konuyla ilgili literatür taraması yapılmış, önceki çalışmalar incelenmiş ve veriler toplanmıştır. İkinci aşamasında araştırma alanında gözlemler yapılmış ve fotoğraflar çekilmiştir. Üçüncü aşamasında anket uygulaması gerçekleştirilmiş, elde edilen veriler analiz edilmiş ve analiz sonuçlarına dayanarak araştırma alanına ilişkin değerlendirmeler yapılmıştır. Anketler 50 kişi ile yüz yüze görüşerek uygulanmıştır.

Verilerin analizi, Microsoft Office Excel yazılımı kullanılarak yapılmıştır. Dördüncü aşamasında ise analiz sonuçlarının değerlendirilmesi sonucunda parkta tespit edilen sorunların çözümüne ve parkın geliştirilmesine yönelik öneriler geliştirilmiştir.

BULGULAR VE TARTIŞMA

Mevcut Durum Analizi

Tataristan Bugulma Parkına erişim toplu ulaşım, özel araç ile ve yaya olarak sağlanmaktadır. Erişimi kolay olan park tüm kente hizmet etmektedir. Aydın'ın iklim koşulları nedeni ile yıl boyu yoğun olarak kullanılan bir parktır. Park içerisinde dinlenme alanları ve çocuk oyun alanı bulunmaktadır (Şekil 2).

Anket Analizi ve Değerlendirmesi

Kullanıcıların yaşı, cinsiyeti, eğitimi, açık-yeşil alan kullanım özellikleri, beklentileri, ihtiyaçları, tercihleri ve talepleri gibi faktörler ile alanın bu taleplere ne ölçüde cevap verebildiği ya da verme potansiyelinin olup olmadığı bu alanların kullanımında önemli bir etkiye sahiptir. Bu nedenle açık-yeşil alan tasarımlarında mutlaka kullanıcıların özellikleri (yaş, cinsiyet, meslek, kültür seviyesi vb.) (Yücedağ ve ark., 2018; Kaya ve ark., 2019), ihtiyaçları, eğilimleri ve beklentileri dikkate alınmalıdır (Önder ve Polat, 2012; Ayhan, 2019).

Anket verilerinin analiz sonuçları Tataristan Bugulma Parkı'nın Aydın halkı tarafından tercih edilen bir park olduğunu göstermektedir. Özkan (2001)'a göre park planlama çalışmalarında, parkın barındırdığı tesis ve olanaklar ile parkın bulunduğu kentteki insanların sosyal-kültürel ve ekonomik durumu arasında sıkı bir ilişki kurulmalıdır.

Anket çalışmasına %38 (19 kişi) genç nüfus (18-25 yaş), %38 (19 kişi) orta yaş (26-50 yaş), %24 (12 kişi) ise orta yaş üstü (51-70 yaş) bireyler katılmıştır. Ankete katılanların %66'sı (33 kişi) kadınlardan, %34'ü (17 kişi) erkeklerden oluşmaktadır. Eğitim durumu açısından katılımcıların %14'ü (7 kişi) ilkokul, %10'u (5 kişi) ortaokul, %34'ü (17 kişi) lise, %38'i (19 kişi) lisans, %4'ü (2 kişi) ise lisansüstü mezundur.

Anket katılımcılarının %94'ü (47 kişi) Aydın ilinde ikamet ederken, %6'sı (3 kişi) farklı illerde ikamet etmektedir.

Tataristan Bugulma Parkının çoğunlukla gençler ve orta yaşlılar tarafından yoğun olarak ziyaret edilmesinin nedeni parkın kent merkezinde yer alması ve parka bitişik fast food işletmelerinin bulunmasıdır. Parkın orta yaşlılar tarafından ziyaret edilmesinin diğer bir nedeni de parkta çocuk oyun alanının olmasıdır. Bu gruptan ziyaretçiler fast food işletmelerinde yeme içme gereksinimlerini giderdikten sonra parkta dinlenmekte, çocukları ise oyun alanında oynamaktadır. Çocuklar için oyun alanlarının ve elemanlarının varlığı ve kalitesi, park kullanımını etkilemektedir (Tucker ve ark., 2007; Veitch ve ark., 2007; Lloyd ve ark., 2008).

Parkın kullanım durumunun belirlenmesine yönelik kullanıcıların parkı kullanım sıklığı incelendiğinde; %38 (19 kişi) ile haftada bir, %10 (5 kişi) ile ilk defa kullandıkları belirlenmiştir. %54'ü (27 kişi) hafta içi ve hafta sonu, %10'u (5 kişi) sadece hafta içi kullanmaktadır. %58 (29 kişi) oran ile çoğunlukla öğleden sonra, %6 (3 kişi) oran ile de sabah-öğle arası kullanılmaktadır. Kullanıcıların %62'sinin (31 kişi) parkta 1 saat, %4'ünün (2 kişi) üç saatten daha fazla zaman geçirdiği görülmüştür. Park %54 (27 kişi) ile her mevsim kullanılmakta olup, %50 ile (25 kişi) en fazla yaz aylarında kullanılmaktadır (Çizelge 1).

Tataristan Bugulma Parkının haftanın her günü ve her mevsim yoğun kullanılmasının nedeni alışveriş ve iş merkezlerinin olduğu kent merkezinde bulunması ve yer aldığı bölgede Akdeniz ikliminin hakim olmasıdır. Alışveriş esnasında ve sonrasında park tüm hafta boyunca kullanılmaktadır. Parkın yetişkin bitki varlığı (*Pinus brutia* Ten. ve *Morus alba* L.) sağladığı gölge ile yaz aylarında kullanılmasına olanak tanırken, kış aylarında görülen 8.9 °C ortalama sıcaklık (Anonim, 2020) nedeni ile kışın da kullanılmaktadır. Bu nedenle Tataristan Bugulma Parkının bu zamanlarda yoğun kullanılmasında iklim koşullarının etkili olduğu söylenebilir.

Şekil 2. Tataristan Bugulma Parkı alan kullanımları

Çizelge 1. Parkın kullanım durumu

	(%)			
Kullanım sıklığı	İlk defa	Her gün	Haftada bir	15 günde bir
	10	16	38	36
Kullanım zamanı (Hafta)	Hafta içi	Hafta sonu	Her zaman	
	10	36	54	
Kullanım zamanı (Gün)	Sabah-Öğle	Öğle arası	Öğleden sonra	Akşam
	6	24	58	12
Kullanım süresi	-1 saat	1-3 saat	3-saat	
	62	34	4	
Her mevsim kullanımı	Evet	Hayır		
	54	46		
Kullanım zamanı (Mevsim)	İlkbahar	Yaz	Sonbahar	Kış
	44	50	2	4

İsi adası etkisi ile kentlerde sıcaklık daha yüksektir. Kent parkları ise sahip oldukları bitki örtüsü ile kent içerisindeki yüksek sıcaklığı düşürerek doğal bir klima görevi üstlenmektedir. Tataristan Bugulma Parkı da sıcaklığın çok yüksek olduğu öğleden sonra ve yaz aylarında, kentlilerin sığındıkları bir vaha gibidir. Parkın, kullanıcıların büyük bölümü tarafından bir saat gibi kısa süreli ziyaret edilmesinin nedeni parkın çok kalabalık olmasıdır. Parkın kısa süreli ziyaret edilmesindeki diğer bir neden de kent merkezine geliş amacının iş ve alışveriş olmasıdır.

Parktaki aktivitelerin ve tesislerin kullanım amacı ve yeterliliği incelendiğinde; kullanıcıların %54'ü (27 kişi) parkı en çok dinlenmek için, %2'si (1 kişi) de spor amaçlı kullanmaktadır. %56 (28 kişi) ile parktaki aktivitelerin, %58 (29 kişi) ile tesislerin yetersiz olduğu kullanıcılar tarafından belirtilmiştir (Çizelge 2).

Kullanıcıların parktaki aktiviteleri ve tesisleri yetersiz bulmasının nedeni parkın küçük olmasıdır.

Parkta bulunan donatı elemanlarının kullanım amacı, yeterliliği ve kullanıcıların memnuniyet düzeyleri incelendiğinde; kullanıcıların %30 (15 kişi) oran ile çocuklarını çocuk oyun alanına götürdüğü tespit edilmiştir. Katılımcıların %52'sinin (26 kişi) çocuk oyun alanını ilgi çekici bulmadığı görülmüştür. Kullanıcıların %60'ı (30 kişi) parkta vakit geçirilecek alanları, %72'si (36 kişi) engelliler için alan kullanımlarını yetersiz bulmuştur. Buna karşın kullanıcıların %80'i (40 kişi) dinlenme alanlarını, %54'ü (27 kişi) donatı elemanlarını, %70'i de (35 kişi) aydınlatmayı yeterli

Çizelge 2. Parktaki aktivite ve tesislerin kullanım amacı ve yeterliliği

	(%)			
Yapılan aktivite	Yürüyüş	Çocuk oyun alanı	Dinlenme	Spor
	20	24	54	2
Aktivite yeterliliği	Yeterli	Yetersiz		
	44	56		
Tesis yeterliliği	42	58		

bulmuştur. Alandaki bitkisel öğelerin yeterliliği konusunda ise %50 (25 kişi) yeterli, %50 (25 kişi) yetersiz oran ile eşit görüş bildirmiştir (Çizelge 3).

Parkta çok sayıda bank olmasından dolayı ankete katılanların çoğunluğu tarafından dinlenme alanı yeterli bulunmuştur. Parktaki çocuk oyun alanında engellilerin kullanımına uygun oyun elemanlarının bulunmaması parkın engelli kullanımına uygun olmadığı görüşünü oluşturmuştur. Parktaki aydınlatmanın yeterli olduğu görüşünü ortaya çıkartan en önemli neden parkın kuzey sınırındaki Atatürk Kent meydanının yoğun aydınlatmasıdır. Diğer nedenler ise parkın güney sınırında yer alan 35 Sokak aydınlatması ve park aydınlatmasıdır. Parktaki dinlenme alanında yetişkin ağaçların olması, çocuk oyun alanında ise hiçbir ağacın olmaması bitkilendirmenin yeterliliği konusunda kullanıcılar arasında ortak bir fikrin oluşmasını engellemiştir.

Park sosyal ve genel açıdan değerlendirildiğinde ankete katılanlardan %60'ı (30 kişi) parkı bakımlı bulmaktadır. Park kullanıcıların %74'ü (37 kişi) tarafından güvensiz bulunmuştur. Parkta kullanıcıların %34'ü (17 kişi) çocukları, %4'ü (2 kişi) ise evcil hayvanları ile gelmektedir. Kullanıcıların %94'ü (47 kişi) parka erişimin kolay olduğunu belirtmiştir. Kullanıcıların %98'i (49 kişi) parkı toplanabilecekleri bir alan olarak görürken, %58'i (29 kişi) parkta sosyalleşme imkanının olduğunu düşünmektedir. Genel olarak parkın kullanıcıların %72'si (36 kişi) tarafından beğenildiği görülmüştür (Çizelge 4).

Çizelge 3. Parktaki donatı elemanlarının kullanım amacı, yeterliliği ve kullanıcıların memnuniyet düzeyleri

	(%)	
Çocuk oyun alanı kullanımı	Evet	Hayır
	30	70
Çocuk oyun alanı ilgi çekiciliği	İlgi çekici	İlgi çekici değil
	48	52
Vakit geçirilecek alan yeterliliği	Yeterli	Yetersiz
	40	60
Dinlenme alanı yeterliliği	80	20
Donatı elemanı yeterliliği	54	46
Engelliler için alan kullanımı	28	72
Aydınlatma yeterliliği	70	30
Bitkilendirme yeterliliği	50	50

Çizelge 4. Parkın sosyal ve genel açıdan değerlendirilmesi

	(%)				
Parkın bakım durumu	Bakımlı	Bakımsız			
	60	40			
Parkın güvenlik durumu	Güvenli	Güvensiz			
	26	74			
Kimlerle gelindiği	Yalnız	Aile	Arkadaş	Çocuk	Evcil hayvan
	12	24	26	34	4
Parka erişim kolaylığı	Kolay	Zor			
	94	6			
Parkta toplanabilme imkânı	Evet	Hayır			
	98	2			
Parkta sosyalleşme imkânı	58	42			
Parkın beğeni durumu	72	28			

Parkın kent meydanına bitişik olması, bakımının daha sık yapılmasını sağlamaktadır. Meydanla birlikte yapılan düzenli bakım çalışmaları parkın bakımlı olduğunu düşündürmüştür. Parkın çok kalabalık olmasının neden olabileceği olumsuzluklar (hırsızlık, çocuk kaçırma vb.) kullanıcıların büyük bölümünde parkın güvensiz olduğu görüşünü oluşturmuştur. Parkı; kullanıcıların çocukları, arkadaşları ve aileleri ile birlikte ziyaret etmesi parkın tüm kent için bir buluşma noktası olduğunu göstermektedir. Bu düşüncüyü “Kullanıcıların parkta toplanabilme imkânı var mı?” sorusuna çoğunluğun verdiği “Evet” cevabı da doğrulamaktadır. Kullanıcıların parkları çoğunlukla arkadaşlarıyla ziyaret etmeleri, geleneksel yaşam tarzının ve Türk toplumunda park kullanımının kolektif doğasının bir göstergesi olabilir (Oguz, 2000). Aydın kentinin tamamından kent merkezine toplu ulaşımın olması parka erişimi kolaylaştırmıştır. Kolay erişim de parkın kent ölçeğinde hizmet veren bir mekan olmasını sağlamıştır. Park dinlenme imkanı sunması, bakımlı olması, erişim kolaylığı ve buluşma mekanı olması nedeni ile kullanıcıların büyük bölümü tarafından beğenilmiştir.

SONUÇ

Eşkil (2011) toplumda tüm bireylerin hayata eşit katılımlarının sağlanabilmesinin, herkes için yaşanabilir mekanlar ve çevreler oluşturmakla mümkün olacağını ifade etmiştir. Farklı yaş grupları tarafından yoğun kullanılmasını sağlamak için parklar kent merkezlerinde de tasarlanmalıdır. Tasarlanacak kent parklarında farklı yaş gruplarının rekreasyonel gereksinimlerini karşılayan mekanların yanında, yeme içme gereksinimlerini karşılayan büfe vb. işletmeler de önerilmelidir.

Akdeniz ikliminin hakim olduğu kentlerde tasarlanacak parklar her mevsim yoğun olarak kullanılacaktır. Park tasarımlarında gençlik döneminde hızlı gelişen türlerin veya boylu fidanların seçilmesi, gölge ihtiyacını kısa zamanda karşılayarak, sıcak yaz günlerinde parkların yoğun kullanımına olumlu katkılar sağlayacaktır. Bu nedenle gölge parkların tercih edilmesini etkileyen önemli bileşenlerden biri olarak tanımlanmaktadır (Cronan ve ark., 2008). Bu bağlamda kullanıcı tercihlerini önemli ölçüde etkileyen bitkilendirme park tasarımlarında göz ardı edilmemelidir. Özellikle çocuk oyun alanlarında çocukların ve ebeveynlerinin gölge gereksinimlerini karşılayacak ağaçlara yer verilmelidir. Bu bağlamda Tataristan Bugulma

Parkındaki çocuk oyun alanında gölge gereksinimi karşılayacak boylu fidanlar dikilmelidir.

Kent merkezlerinde çok sayıda aktiviteyi ve tesisi barındıracak büyüklükte parklar olmalıdır. Aktivitelerin çeşitlendirilmesi ve donatı elemanlarının kalitelerinin artırılması parkın kullanımını, halkın memnuniyetini ve parka olan ilgisini daha da artıracaktır. Araştırmanın bu önerisini, Guangzhou (Çin) kentindeki kentsel yeşil alanların rekreasyon ve donatı kullanımları açısından değerlendirildiği araştırma sonuçları desteklemektedir (Jim ve Chen, 2006).

Kullanımı arttırmak için parklardaki dinlenme alanlarında bank sayıları artırılmalıdır. Çocukların ebeveynleri tarafından gözlemlenebilmesi için de Tataristan Bugulma Parkı çocuk oyun alanındaki bank sayıları artırılmalıdır.

Engellilerin topluma ayak uydurabilmeleri, engelsiz bireylerle eşit şartlarda yaşayabilmeleri, engelsiz kamusal alanlar, engelsiz çevre ve engelsiz erişim ile mümkündür. Böylece engelli bireyler, sosyal hayattan geri kalmadan, toplumun bir parçası olarak bağımsız bir şekilde sosyal gereksinimlerini karşılayabileceklerdir. Bunun için kentsel yaşam kalitesinin artırılmasına yardımcı olan kent parklarından kolaylıkla yararlanabilmeleri gerekmektedir (Aykal ve ark., 2017). Kent parkları planlama ve tasarım sürecinde, engelli kullanıcıların gereksinimleri ve erişim imkanları dikkate alınmalıdır. Özellikle kent merkezlerindeki tüm kentliler tarafından yoğun kullanılan parklardaki çocuk oyun alanlarına engelli kullanıcıların ziyaret olasılığı yüksek olacağından, bu çocuk oyun alanları engelliler düşünülerek tasarlanmalıdır. Tataristan Bugulma Parkı çocuk oyun alanında engelli kullanıcılar için de oyun elemanları yer almalıdır.

Parklarda gece kullanımını teşvik etmek ve güvenliği sağlamak için aydınlatmaya önem verilmeli ve aydınlatma elemanları artırılmalıdır.

Kullanıcı tercihlerini etkileyen önemli faktörlerden bir diğeri de bakım ve güvenliktir (Jim ve Chen, 2006; Cutt ve ark., 2008; Wright Wendel ve ark., 2012). Bu nedenle yerel yönetimler parkların bakımına önem vermelidir. Parklar bakımlı ve güvenli olması durumunda kullanıcılar tarafından buluşma noktası olarak belirlenmektedir. Güvenli olmayan veya bakımsız parklar, evden yürüme mesafesinde olsalar bile kullanımı sınırlı olmaktadır (Powell ve ark., 2003).

Suç işleme olasılığının yüksek olduğu çok yoğun kullanılan parklarda tasarım önerileri ve güvenlik önlemleri ile potansiyel suçların önüne geçilebilir. Hırsızlığın azaltılmasına ve benzeri suçların önlenmesine yönelik banklar diyagonal olarak konumlandırılabilir ve güvenlik kamera sistemleri kurulabilir. Bu bağlamda Tataristan Bugulma Parkındaki çocuk oyun alanına ve dinlenme alanlarına Güvenlik kameraları yerleştirilmelidir.

Parkların kullanımını etkileyen faktörlerden biri de kolay erişimdir (Jim ve Chen, 2006). Parkların toplumun her kesimi tarafından kullanılabilmesi için özel araçlar dışında toplu taşıma araçları ile de erişimi sağlanmalıdır. Bu nedenle kent parkları planlamasında erişim öncelikli olarak ele alınmalıdır. Araştırmada yapılan bu öneri Zhang ve ark. (2013)'in kentsel yeşil alanlarda peyzaj algısı ve rekreasyon

gereksinimleri konulu araştırmalarında yaptıkları öneri ile benzerlik göstermektedir.

Bu bağlamda kullanıcıların görüşlerinin alınmasına yönelik mevcut parklarda belirli aralıklarla anket çalışmaları yapılmalıdır. Böylece bir sorun çözme eylemi olan peyzaj tasarımı sonucu üretilen parklarda bilinmeyenlerin sayısı azalacak, tasarımcıların bilgi ve becerileri ziyaretçilerden elde edilen bilgiler ile entegre edilecek ve yerel yönetimlere destek sağlanmış olunacaktır (Ayhan, 2019).

Bu araştırmanın sonuçları kent parklarının farklı kullanıcı gruplarının istek ve gereksinimleri doğrultusunda planlaması ve tasarlanması gerektiğini vurgulamaktadır. Ayrıca bu araştırma gelecekte benzer konularda yapılacak araştırmalar için referans niteliğindedir.

KAYNAKLAR

- Adams A, Harvey H, Brown D (2008) Constructs of Health and Environment Inform Child Obesity Prevention in American Indian Communities. *Obesity* 16: 311-317.
- Anonim (2020) Resmi İstatistikler, T.C. Tarım ve Orman Bakanlığı Meteoroloji Genel Müdürlüğü. <https://www.mgm.gov.tr/veridegerlendirme/il-ve-ilceler-istatistik.aspx?m=AYDIN> (Erişim tarihi: 21/05/2020)
- Ayhan A (2019) Giresun Kenti Parklarının Peyzaj Tasarım Kriterleri Açısından İncelenmesi. Yüksek Lisans Tezi, Ordu Üniversitesi, Ordu.
- Aykal FD, Yılmaz A, Selda Ç (2017) Kent Parklarının Erişilebilirliği Üzerine Bir Araştırma: Van Dilek Doğan Kent Parkı Örneği. *Mühendislik Bilimleri ve Tasarım Dergisi*, 5: 29-40.
- Bayram B (2007) Kamusal Mekan Kalitesinin Yükseltilmesinde Yöntemler ve Kamusal Sanatın Rolü. Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Teknik Üniversitesi, İstanbul.
- Cronan M, Shiness K, Schneider I, Wilhelm Stanis S, Chavez D (2008) Physical Activity Patterns and Preferences Among Latinos in Different Types of Public Parks. *Journal of Physical Activity and Health* 5: 894-908.
- Cutt HE, Giles-Corti B, Wood LJ, Knuiam MW, Burke V (2008) Barriers and Motivators for Owners Walking their Dog: Results from Qualitative Research. *Health Promotion Journal of Australia* 19(2): 118-124.
- Dunnett N, Swanwick C, Woolley H (2002) Improving Urban Parks, Play Areas and Green Spaces. DTLR. London.
- Eşkil ÖY (2011) Engelliler için Dış Mekan Tasarım Özellikleri Bağlamında Ankara Kent Parklarının İrdelenmesi. Yüksek Lisans Tezi, Bartın Üniversitesi, Bartın.
- Giles-Corti B, Broomhall MH, Knuiam M, Collins C, Douglas K, Ng K, Lange A, Donovan RJ (2005) Increasing Walking-How Important is Distance to, Attractiveness, and Size of Public Open Space? *American Journal of Preventive Medicine* 28(2): 169-176.
- Griffin S, Wilson D, Wilcox S, Buck J, Ainsworth B (2008) Physical Activity Influences in a Disadvantaged African American Community and the Communities'

- Proposed Solutions. *Health Promotion Practice* 9: 180-190.
- Gül A, Küçük V (2001) Kentsel Açık-Yeşil Alanlar ve Isparta Kenti Örneğinde İrdelenmesi. *Türkiye Ormancılık Dergisi*, 2(1): 27-48.
- Gülen M (2006) Stratejik Planlama Yaklaşımı Çerçevesinde Kentsel Projeler-Kamusal Alan İlişkisi: Büyükdere Aksı Levent Plazalar Alanı Örneği. Yüksek Lisans Tezi, Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi, İstanbul.
- Jim CY, Chen WY (2006) Recreation-Amenity Use and Contingent Valuation of Urban Greenspaces in Guangzhou, China. *Landscape and Urban Planning* 75: 81-96.
- Kaczynski AT, Potwarka LR, Saelens BE (2008) Association of Park Size, Distance, and Features with Physical Activity in Neighborhood Parks. *American Journal of Public Health* 98: 1451-1456.
- Karadeniz Z (2019) Peyzaj Tasarım Kriterleri Açısından Samsun Kent Parklarının İncelenmesi. Yüksek Lisans Tezi, Ordu Üniversitesi, Ordu.
- Karayılmazlar AS, Çelikyay S (2018) Kentlerde Kamusal Alanların Tasarımı ve Önemi. *Bartın Üniversitesi İ.İ.B.F. Dergisi*, 9(17): 83-90.
- Kaya LG, Yücedağ C, Aşıkutlu S, Şeker E (2019) Antalya Kentinde Dokuma Parkı Elemanlarının Kullanıcılar Tarafından Değerlendirilmesi. In: Çelik A, Kaya LG, Bulut MH (eds), *Proceedings of the 4th European Conference on Science, Art Culture*, 18-21 April 2019, Antalya, 43-49.
- Lloyd K, Burden J, Kieva J (2008) Young Girls and Urban Parks: Planning for Transition Through Adolescence. *Journal of Park and Recreation Administration* 26: 21-38.
- McCormack GR, Rock M, Toohey AM, Hignell D (2010) Characteristics of Urban Parks Associated with Park Use and Physical Activity: A Review of Qualitative Research. *Health&Place* 16: 712-726.
- Ocak RÖ, Perçin H (2014) Kent Parklarının Tasarım Anlayışlarının Yurtiçi ve Yurtdışı Örneklerinde İncelenmesi. *Selçuk Tarım Bilimleri Dergisi*, 1(1): 12-20.
- Oguz, D (2000) User Surveys of Ankara's Urban Parks. *Landscape and Urban Planning* 52: 165-171.
- Önder S, Polat AT (2012) Kentsel Açık-Yeşil Alanların Kent Yaşamındaki Yeri Ve Önemi. *Kentsel Peyzaj Alanlarının Oluşumu ve Bakım Esasları Semineri*, 19 Mayıs 2012, Konya, 73-96.
- Özdemir B (2013) Konya İlinde Bulunan Bazı Kent Parklarının Kullanıcı Tercihleri Açısından Değerlendirilmesi. Yüksek Lisans Tezi, Selçuk Üniversitesi, Konya.
- Özkan MB (2001) Kentsel Rekreasyon Alan Planlaması, Ege Üniversitesi Ziraat Fakültesi Peyzaj Mimarlığı Bölümü Ders Notları, İzmir.
- Özkır A (2007) Kent Parkları Yönetim Modelinin Geliştirilmesi. Doktora Tezi, Ankara Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Öztürk S, Özdemir Z (2013) Kentsel Açık ve Yeşil Alanların Yaşam Kalitesine Etkisi "Kastamonu Örneği". *Kastamonu Üniversitesi Orman Fakültesi Dergisi*, 13(1): 109-116.
- Polat AT (2001) Kent Parkı Kavramı ve Konya İçin Örnek Bir Çalışma. Yüksek Lisans Tezi, Selçuk Üniversitesi, Konya.
- Polat AT, Önder S (2004) Kent Parkı Kavramı ve Konya Kenti İçin Bir Kent Parkı Örneği. *Selçuk Üniversitesi Ziraat Fakültesi Dergisi*, 18(34): 76-86.
- Powell KE, Martin LM, Chowdhury PP (2003) Places to Walk: Convenience and Regular Physical Activity. *American Journal of Public Health*, 93: 1519-1521.
- Şişman EE, Gültürk P (2014) Tekirdağ Kent Merkezinde Bulunan Parkların Mevcut Durumunun Belirlenmesi ve Öneri Bir Peyzaj Projesinin Hazırlanması. *Namık Kemal Üniversitesi Tekirdağ Ziraat Fakültesi Dergisi*, 11(2): 98-109.
- Tucker P, Gilliland J, Irwin J (2007) Splashpads, Swings, and Shade: Parents' Preferences for Neighbourhood Parks. *Canadian Journal of Public Health* 98: 198-202.
- Veitch J, Salmon J, Ball K (2007) Children's Perceptions of the Use of Public Open Spaces for Active Free-Play. *Children's Geographies* 5: 409-422.
- Woolley H (2006) Freedom of the City: Contemporary Issues and Policy Influences on Children and Young People's Use of Public Green Space in England. *Children's Geographies* 4(1): 45-59.
- Wright Wendel HE, Zarger RK, Mihelcic JR (2012) Accessibility and Usability: Green Space Preferences, Perceptions, and Barriers in a Rapidly Urbanizing City in Latin America. *Landscape and Urban Planning* 107: 272-282.
- Yücedağ C, Kaya LG, Aşıkutlu S (2018) A Study on Usage of Urban Parks: Case of Pamukkale-Denizli, Turkey. In: Çınar Ö (eds), *Proceedings of the 4th International Conference on Engineering and Natural Sciences*, 2-6 May 2018, Kiev, 78-82.
- Zhang H, Chen B, Sun Z, Bao Z (2013) Landscape Perception and Recreation Needs in Urban Green Space in Fuyang, Hangzhou, China. *Urban Forestry & Urban Greening* 12: 44-52.

